

Kohtuasi T-64/02

Dr. Hans Heubach GmbH & Co. KG

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon

Konkurents — EÜ artikkel 81 — Kartellid — Tsinkfosfaadi turg — Trahv —
Suunised trahvide arvutamise meetodi kohta — Tühistamishagi — Õigusvastasuse
väide — Määruse nr 17 artikli 15 lõige 2 — Rikkumise raskus — Proportsionaalsuse
ja võrdse kohtlemise põhimõtted — Põhjendus

Esimese Astme Kohtu otsus (viies koda), 29. november 2005 II - 5146

Kohtuotsuse kokkuvõte

1. *Õigusvastasuse väide — Ullatus — Aktid, mille õigusvastasusele saab viidata — Komisjoni kehtestatud suunised konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvide arvutamise kohta — Hõlmamine*
(EÜ artikkel 241; komisjoni teatis 98/C 9/03)

2. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Komisjoni kehtestatud suunised — Võimalus võtta arvesse väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate erilist olukorda*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03)
3. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumiste raskus ja kestus — Eristamine*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03)
4. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumiste raskus — Horisontaalne kartellikokkulepe hindade, koguste ja klientide jagamise kohta — Väga raske rikkumine — Asjaolud, mis ei välista seda määratlust*
(EÜ artikli 81 lõige 1; komisjoni teatis 98/C 9/03)
5. *Konkurents — Kartellid — Turu piiritlemine — Ese — Liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatava mõju kindlaksmääramine*
(EÜ artikkel 81)
6. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumiste raskus — Terve rikkumise mõjude arvesse võtmine — Raskendavate või kergendavate asjaolude hindamine iga üksiku osalise tasemel*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2)
7. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumiste raskus — Kergendavad asjaolud — Asjaomase sektori halb rahaline olukord — Välistamine*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2)
8. *Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Asjaomase ettevõtja kogukäive — Rikkumise esemeks olevatelt kaupadelt saadud käive — Kummagi käibe arvessevõtmine — Piirid*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2)

9. Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Kohustus võtta arvesse asjaomase ettevõtja rahalist olukorda — Puudumine — Ettevõtja tegelik maksevõime vastavates ühiskondlikes oludes — Arvessevõtmine — Trahvi kehtestamine summas, mis toob trahvi tagajärjel kaasa ettevõtja pankroti või likvideerimise — Põhimõttelise keelu puudumine
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03, punkti 5 alapunkt b)
10. Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Hoiatav mõju nii rikkuva ettevõtja kui ka kolmandate isikute suhtes
(EÜ artiklid 81 ja 82; nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2)
11. Konkurents — Trahvid — Trahvi määramine — Nõue, et ettevõtja peab saama rikkumisest tulu — Puudumine — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumiste raskus — Kergendavad asjaolud — Tulu puudumine — Välistamine
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03, punkti 2 esimene lõik)
12. Konkurents — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Maksimaalne summa — Arvutamine — Arvesse võetav käive — Kogukäive — Piirava tegevusega seotud toote müügist tekkinud käibe arvesse võtmata jätmine — Võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine — Puudumine
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2)
13. Ühenduse õigus — Õiguse üldpõhimõtted — Karistusõiguslike sätete tagasiulatuva jõu puudumine — Kohaldamisvaldkond — Konkurents — Haldusmenetlus — Põhimõtte ulatus — Trahvisummade taseme tõstmine üksikotsustes või üldkohaldatavates otsustes — Ootuspärasus asjaomastele ettevõtjatele — Lubatavus
(Euroopa inimõiguste konventsioon, artikkel 7; nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõiked 2 ja 4; komisjoni teatis 98/C 9/03)
14. Konkurents — Trahvid — Trahve määrav otsus — Põhjendamiskohustus — Ulatus — Viide asjaoludele, mis võimaldasil komisjonil rikkumise raskust ja kestust hinnata — Piisav viide
(EÜ artikkel 253)

1. Kuigi komisjoni kehtestatud suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta ei ole ettevõtjale trahvi määramise otsuse, mis põhineb määrusel nr 17, õiguslikuks aluseks, määravad nad siiski üldiselt ja abstraktselt metodoloogia, mille komisjon võttis trahvisummade määramisel aluseks. Arvestades selliste käitumisreeglite nagu suunised õiguslikke tagajärgi ja nende üldise ulatusega sätteid, mida komisjon vaieldamatult vaidlusaluses otsuses kohaldas, siis esineb selle otsuse ja suuniste vahel otsene seos ja seega võib nende kohta esitada õigusvastasuse väite.

keste ja keskmise suurusega ettevõtjate erilist olukorda.

(vt punkt 39)

(vt punkt 35)

3. Määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 nähakse otseselt ette, et trahvisumma kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta „nii rikkumise raskusastet kui ka kestust”. Selle teksti valguses ja isegi kui sisemiselt on osad rikkumised kestva olemusega, ei ole siiski komisjonil keelatud arvesse võtta nende tegelikku kestust igas konkreetses asjas. Seega on selliste kartellikokkulepete, mis on mõeldud pikaajalistena, ent mis pärast lühikest tegevusaega komisjoni poolt avastatakse või mõne osalise poolt üles tunnistatakse, kahjulik mõju tingimata väiksem kui olukorras, kui nad tegutseksid tegelikult pikaajaliselt. Seetõttu tuleb igas asjas eristada rikkumise kestust ja raskust, mis tuleneb rikkumisele omasest laadist.

2. Komisjoni kehtestatud suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta lubavad komisjonil vastavate asjaolude korral arvesse võtta väi-

(vt punkt 45)

4. Ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvisummade kehtestamise raames peab rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel eelkõige arvesse võtma seda, milliseid piiranguid tekitab konkurentsile. Sellega seoses võib komisjon õigustatult lugeda laadilt väga raskeks rikkumiseks horisontaalse kartellikokkulepe, millega Euroopa tasandil määrati kindlaks hinnad ja kehtestati kogused ning määrati vähemalt üks klient.

ettevõtjate ühenduste otsus või kooskõlastatud tegevus võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust või kas selle eesmärk või tagajärg on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires.

(vt punkt 122)

Seda kvalifikatsiooni ei sea kahtluse alla ei kartellikokkuleppe rakendamise kontrolli ametlike meetmete puudumine ega ka asjaolu, et kvoodid kehtestati Euroopa tasandil ja et seega ei esine riigisiseste turgude eraldamist, ega ka asjaolu, et kehtestati üksnes viitehinnad, ega ka lõpuks asjaolu, et jagamine puudutas vaid teatavaid kliente.

6. Kui ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise panid toime mitu ettevõtjat, siis ei tule trahvide üldise taseme kindlaksmääramisel arvesse võtta ettevõtja väidetavast tegelikust tegevusest tulenevaid mõjusid, vaid terve rikkumise, milles ta osales, mõjusid.

(vt punktid 66, 67, 70, 71, 77, 82, 90)

Seevastu tuleb uurida iga ettevõtja rikkumises osalemise suhtelist raskusastet, et kindlaks määrata, kas nende suhtes esineb raskendavaid või kergendavaid asjaolusid.

5. Komisjonil on EÜ artikli 81 alusel vastu võetud otsuses kohustus piiritleda turg, kui ilma sellise piiritlemiseta ei ole võimalik kindlaks määrata, kas asjaomane ettevõtjatevaheline kokkulepe,

(vt punktid 127, 132)

7. Komisjonil ei ole kohustust kartellikokulepetega seotud rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel lugeda kergendavaks asjaoluks asjaomase sektori halba rahalist olukorda. Tegelikult sünnivad kartellikokkulepped reeglina siis, kui teatavas sektoris esinevad raskused.

(vt punkt 139)

8. Ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratava trahvi summa kindlaksmääramisel ei tohi teiste hinnanguelementidega võrreldes omistada ettevõtja kogukäibe ega rikkumise eesmäks olevatelt kaupadelt saadud käibele ebaproportsionaalset tähtsust, nii et sobiva trahvi määramine ei saa toimuda lihtsa arvutuse põhjal kogukäibe alusel, ja seda eelkõige siis, kui asjaomased kaubad kujutavad üksnes väikest osa sellest käibest.

(vt punkt 154)

9. Komisjonil ei ole kohustust trahvisumma kindlaksmääramise käigus arves-

tada ettevõtja puudulikku rahalist olukorda, kuna sellise kohustuse tunnustamine viiks turutingimustega halvemini kohandunud ettevõtjatele õigustamatu konkurentsieelise andmiseni. Seda järelust ei saa vaidluse alla seada komisjoni kehtestatud suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta punkti 5 alapunkt b, mille kohaselt tuleb arvesse võtta ettevõtja tegelikku maksevõimet. Tegelikult omab see võime tähendust üksnes „vastavates ühiskondlikes oludes”, mis seisnevad trahvi maksmise tagajärgedes eelkõige töötuse suurenemise näol või puudutatud ettevõtjast tootmisahelas ees- või tagapool olevate majandusharude olukorra halvenemises.

Lisaks ei ole ühenduse õigusega keelatud see, et ühenduse ametiasutuse poolt võetud meede tooks kaasa konkreetse ettevõtja pankroti või likvideerimise. Isegi kui ettevõtja likvideerimine oma konkreetsetes juriidilises vormis kahjustab omanike, aktsionäride või osanike rahalisi huve, ei tähenda see sugugi, et

ettevõtja poolt esindatud isiklikud, varalised ja mittevaralised osad kaotaksid ühtlasi oma väärtuse.

taks trahv, sest vastasel juhul kaotaks trahv oma hoiatava olemuse. Sellest tuleneb, et komisjonil ei ole kohustust trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta seda, et kõnealusest rikkumisest ei saadud mingit tulu.

(vt punktid 161–163)

10. Hoiatuseesmärgiga, mida komisjon võib trahvisummat kindlaks määrates taotleda, üritatakse tagada, et ettevõtjad järgiksid asutamislepinguga kehtestatud konkurentsieeskirju, mis reguleerivad nende tegevust ühenduses või Euroopa majanduspiirkonnas. Sellest tuleneb, et ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvi hoiatavat laadi saab määrata üksnes süüdi mõistetud ettevõtja konkreetsest olukorrast lähtuvalt.

Kuigi komisjon võiks suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta punkti 2 esimese lõigu viienda taande kohaselt ja raskendavate asjaolude alusel suurendada trahvi, nii et see ületaks rikkumisega ebaseaduslikult saadud tulu, siis ei tähenda see, et komisjon oleks endale seadnud kohustuse igas olukorras trahvisumma kindlaksmääramiseks tõendada tuvastatud rikkumisega seotud rahalist kasu. Teisisõnu ei saa sellise kasu puudumist lugeda kergendavaks asjaoluks.

(vt punkt 181)

(vt punktid 184–186)

11. Kuigi ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvisumma peab olema proportsionaalne rikkumise kestuse ja teiste rikkumise raskusastme hindamisel arvesse tulevate asjaoludega, sh asjaomase ettevõtja tegevusest tekkinud tuluga, siis ei ole asjaolu, et ettevõtja ei saanud rikkumisest mingit tulu, takistuseks sellele, et talle määrata-

12. Ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratava trahvi summa kindlaksmääramisel on määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 kehtestatud iga rikku-

mises osalenud ettevõtte eelneva aasta käibest 10% ülempiiri eesmärgiks vältida seda, et trahvid oleksid ettevõtja suurusga võrreldes ebaproportsionaalsed. Kuna vaid kogukäive võib selle kohta ligikaudse viite anda, tuleb seda ülempiiri mõista nii, et sellega viidatakse kogukäibele.

Seega ei saa asjaomane ettevõtja väita, et teda on ebavõrdselt koheldud rikkumises osalenud teistele ettevõtjatele määratud trahve arvestades, kuna komisjon ei võtnud trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse tema käivet, mis tal tekkis asjaomase toote pealt, võrreldes tema kogukäibega.

(vt punktid 196, 199)

13. Karistusõiguslike sätete tagasiulatuva jõu puudumine on kõigi liikmesriikide õiguskordadele ühine põhimõte ning on väljendatud ka Euroopa inimõiguste

konventsiooni artiklis 7 ja on lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimist tagab ühenduse kohus.

Sellega seoses, isegi kui määruse nr 17 artikli 15 lõikest 4 ilmneb, et komisjoni otsused, millega määratakse konkurentsiõiguse rikkumise eest trahve, ei oma karistusõiguslikku iseloomu, on komisjonil siiski kohustus igasuguses haldusmenetluses, mis võib asutamislepingu konkurentsieeskirjade kohaldamise käigus kaasa tuua karistusi, järgida ühenduse õiguse üldpõhimõtteid ja eelkõige tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet.

Sellegipoolest peavad trahviga lõppeda võivas haldusmenetluses osalevad ettevõtjad arvestama võimalusega, et komisjon otsustab ükskõik millisel hetkel tõsta trahvisummasid nende varasema suurusga võrreldes. See kehtib mitte üksnes siis, kui komisjon tõstab üksikutes otsustes trahvisummasid, vaid ka siis, kui seda tehakse üldiste käitumisnormidega nagu suunised.

Sellest tuleb järeldada, et arvestades komisjoni kaalutusõigust trahvisum-

made kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate käitumist konkurentsieeskirjade tähenduses, ei ole suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta sisalduv uus trahvide arvutamise meetod, isegi kui see toob kaasa määratavate trahvide summade tõusu komisjoni varasema praktikaga võrreldes, vastuolus Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 7 sätestatud põhimõtetega, kui see oli puudutatud ettevõtjatele asjaomase rikkumise toimepanemise ajal mõistlikult ootuspärane.

(vt punktid 205–210)

14. Mis puudutab mitmele ettevõtjale ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahve määranud otsust, siis tuleb põhjendamiskohustuse ulatus kindlaks

määrata eelkõige arvestades seda, et rikkumiste raskusaste tuleb kindlaks määrata suurest hulgast asjaoludest sõltuvalt, nagu eelkõige juhtumi konkreetsed asjaolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav ulatus, ilma et kohustuslikult arvesse võetavatest tingimustest oleks kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu.

Sellega seoses ei kohusta põhjenduskohustuse sisulise formaalsuse nõuded komisjoni märkima oma otsuses trahvide arvutamise meetodiga seonduvaid arvandmeid, vaid üksnes seda, et märgitaks hinnanguelemendid, mis võimaldasid komisjonil mõõta rikkumise raskusastet ja kestust.

(vt punktid 218, 222)